

PRÁVNÍ RÁDCE

01

2012
LEDEN

měsíčník vydavatelství Economia, a.s. | 160 Kč / 7,40 EUR

**PAVEL VARVAŘOVSKÝ:
NEMŮŽEME BÝT SPASITELI VŠEHO**

**HLAVNÍ ZMĚNY V OBCHODNÍM
ZÁKONÍKU PO 1. LEDNU 2012**

ODMĚŇOVÁNÍ OD ROKU 2012

**TÉMA: TRESTNÍ ODPOVĚDNOST
PRÁVNICKÝCH OSOB**

**V PŘÍLOZE: NEJDŮLEŽITĚJŠÍ ZMĚNY
V POSKYTOVÁNÍ NÁHRAD CESTOVNÍCH
VÝDAJŮ ÚČINNÉ OD 1. 1. 2012**

www.pravniradce.cz

JAK VIDÍ NOVÝ ZÁKON PRÁVNÍCI Z PRAXE

- 1) Jaký je váš názor na zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim?
- 2) Připravovala se vaše společnost nějak na 1. leden 2012, kdy vstoupil v účinnost? Učiní případně v tomto ohledu ještě nějaké kroky?
- 3) Byla podle vás v tomto případě lhůta mezi platností a účinností zákona dostatečně dlouhá?

ČESKÉ DRÁHY

(JAN BLECHA,
ŘEDITEL ODBORU PRÁVNÍHO)

1) Trestní odpovědnost právnických osob obecně je velice spornou otázkou z pohledu základních principů trestního práva v kontinentálním pojetí. Odhlížeje od této skutečnosti lze konstatovat, že vývoj nám blízkých právních řádů v okolních zemích trestněprávní regulaci v tomto ohledu přijímá.

Samotná otázka potřeby nově účinné právní úpravy tak může vyvolávat teoretické diskuse, nicméně nyní bude rozhodná praktická aplikace celé řady do této doby nezvyklých institutů, resp. jejich uplatňování na neobvyklý subjekt. Za stěžejní lze považovat otázky týkající se přičitatelnosti spáchání trestného činu právnické osobě, kdy celou řadu z nich bude nepochybně muset zodpovědět až sjednocující rozhodovací praxe vyšších soudů.

2) Naše společnost průběžně monitoruje změny platné právní úpravy. Nový zákon nicméně v zásadě rozšiřuje uplatňování trestněprávní regulace na další subjekty, jimž lze přičítat porušení (ohrožení) zájmů již chráněných trestním zákonem a obecně právním řádem. Z tohoto důvodu nebylo nezbytné přikročit k jakýmkoli významným opatřením, neboť vnitřní řízení a organizační uspořádání společnosti, jakož i stanovení pravomoci a odpovědnosti jednotlivých osob ve společnosti vždy směřuje k plnému souladu s právními předpisy.

3) S ohledem na význam dotčené právní úpravy a určité teoretické kontroverze celé problematiky lze skutečně konstatovat, že delší období legisvakance bylo na místě. Zejména státní aparát je v tomto ohledu postaven před nelehký úkol interpretace nezvyklé právní úpravy, a to v agendě, která jde nad rámec jeho dosavadní činnosti.

DÁŇA, PERGL & PARTNEŘI (JAN VIDRNA, SPOLUPRACUJÍCÍ ADVOKÁT)

1) Mezinárodně rozšířená trestní odpovědnost právnických osob je logickým důsledkem jejich silící reálné moci. Je odrazem toho, že v rámci jejich činnosti někdy dochází k závažným protiprávním jednáním, která mohou mít i rozsáhlé negativní následky. Účelem jejich trestní

odpovědnosti je proto zejména překonat anonymizaci kolektivního rozhodování a neúčinnost postihu pouhého jednotlivce anebo jednotlivců k tomu, aby bylo zabráněno v negativním jednání právnické osobě samotné. Je třeba připustit, že v podmínkách České republiky byla potřeba této nové právní úpravy prosazována daleko více mezinárodními tlaky než tím, že by zde někomu zásadně chyběla. Patrně se zde proto ani nebude jednat o výraznou vyhledávací iniciativu orgánů činných v trestním řízení. V této souvislosti však nelze zapomenat na zásadu oficiality a zásadu legality našeho trestního řízení. Jejich praktické uplatnění znamená povinnost postupovat z úřední povinnosti a stíhat

tak veškeré zjištěné trestné činy. Ve spojení s tuzemskou oblibou trestních oznámení to současně znamená předpoklad, že zákon nemusí dlouho zůstat pouze na papíře. Tento zákon znamená revoluční změnu v našem trestním právu - vytváří „nehmotného“ pachatele trestného činu a současně zcela opouští tradiční podobu trestněprávního zavinění fyzické osoby. Právníké osoby se podle něho mohou - formou tzv. „přičtání“ - dopustit cca osmdesátí explicitně vyjmenovaných trestných činů. Za ně jim mohou být uloženy až drastické tresty - zrušení právnické osoby, propadnutí jejího majetku, zákaz její činnosti anebo peněžité trest až do výše 1 460 000 000 Kč. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim by měl - obecně řečeno - vést ke kultivaci podnikatelského prostředí tím, že bude represivně působit ve směrech, kde to tradiční podoba našeho trestního práva neumožňovala. Současně je ale bohužel nutné realisticky připustit také možnost jeho zneužití v rámci konkurenčního boje, kde vhodně načasované trestní oznámení může být chápáno jako zajímavý prostředek k tomu, aby se někomu „snížil rating“. Ve hře je také mnoho různých dalších aspektů, například sice bude stíhaný korporátní klient banky, který jí právě žádá o úvěr, ale přitom existuje zásada presumpce neviny.. Praxe tedy může být velmi pestrá a zajímavá.

2) Naše advokátní kancelář Dáňa, Pergl & Partneri předpokládala, že tento zákon bude už konečně nutné i v České republice pod silným mezinárodním tlakem konečně přijmout a byla si také vědoma toho, do jaké nové situace dotčené právnické osoby postaví. Navrhované datum jeho účinnosti se přitom od začátku zdálo být poměrně reálné. Celý legislativní proces jsme proto pozorně sledovali a zákonodárcům jsme přitom průběžně sdělovali naše stanoviska. Některé trestné činy byly dokonce do obsahu zákona zařazeny až na základě naší iniciativy (například pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži). Společně s našimi zahraničními partnery jsme v mezidobí také shromáždili zajímavé informace, týkající se aplikace podobných zákonů jinde, včetně informací o možnostech odvrácení rizik, která teď hrozí i našim obchodním společnostem. Už před půl rokem jsme provedli vlastní podrobnou analýzu obsahu tehdejšího návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Postupně jsme zpracovali vlastní školicí a metodické materiály a v různých médiích jsme začali publikovat naše stanoviska k různým aspektům této nové problematiky. Rozsah i datování této publikační činnosti jsou patrné z obsahu našich webových stránek, nejedná se tedy o žádný náhlý konjunkturalismus.

Během roku 2011 se samozřejmě nemohlo jednat o nic jiného než o jakousi formu prognostiky, takže o to více se nyní těšíme na možnost konkrétní práce s konkrétními klienty při řešení jejich akutálních problémů. V současné době se zaměřujeme zejména na školicí činnost pro manažery obchodních společností, ale jsme připraveni také nabídnout široké spektrum metodických, poradenských a konzultačních činností, které mohou být firmám poskytovány i v součinnosti s významnými auditorskými společnostmi. Samozřejmě předpokládáme také to, že budeme schopni zodpovědně pracovat pro naše korporátní klienty i v případě zahájení úkonů trestního stíhání, že jim i v případě sdělení obvinění budeme poskytovat kvalifikovanou právní pomoc obhájce ve všech fázích trestního řízení v zájmu minimalizace vlivu možných škod na jejich činnost.

3) Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim byl vyhlášen v Částce Sbírky předpisů České republiky č. 146, která byla rozeslána dnem 22. prosince 2011. Vzhledem k tomu, že zákon je účinný od 1. ledna 2012, lhůta mezi jeho platností a jeho účinností tedy byla opravdu minimální. V daném případě ale jiná možnost nebyla. Zákon byl Parlamentem České republiky schválen dnem 27. října a prezidentovi republiky byl k podpisu doručen dne 3. listopadu. Po jeho vetu byl zákon, v souladu s legislativními pravidly, zařazen na první následující schůzi Poslanecké sněmovny, kde bylo veto prezidenta hladce přehlasováno dne 6. prosince. Legislativní pravidla říkají, že v takovém případě ale již nejsou možné žádné pozměňovací návrhy, takže už nebylo možné posunout ani datum jeho účinnosti. Celá tato situace může být nyní velký problém hlavně pro orgány činné v trestním řízení a pro soudy, které mají tento nový specifický zákon aplikovat v praxi. Policie České republiky v tuto chvíli nemá žádnou metodiku, státní zástupci nemají k dispozici ani příslušný pokyn obecné povahy, ani nic jiného a soudci se dočkají sjednocování soudní praxe prostřednictvím judikátů Nejvyššího soudu tak za tři roky. Justiční akademie příslušné školení připravuje... Jinými slovy, možnost různých excesů trestněprávní praxe je nyní poměrně velká. Účinnost zákona staví před právnické osoby nutnost zabývat se prevencí vnitřních i vnějších rizik, ale to se týká hlavně nedbalostních trestných činů. Bohužel jim ale hrozí postih zejména pro mimořádně nesourodý konglomerát několika desítek úmyslných trestných činů (od pohlavního zneužití až po teroristický útok), kde je účinná prevence problém podstatně složitější. Nabízí se zde určité srovnání s britským Bribery Act, který nabyl účinnosti od 1. července 2011. Britské ministerstvo sprave-

dnosti stačilo v předstihu vydat rozsáhlý manuál pro obchodní společnosti, sloužící k tomu, aby se dokázaly v rámci nového problému orientovat. U nás se ničeho takového zřejmě nedočkáme už proto, že příslušné trestné činy byly posbírány z různých mezinárodních smluv, takže se zdaleka netýkají jenom korupce.

ČESKÁ POJIŠŤOVNA (LUDVÍK BOHMAN, VRCHNÍ ŘEDITEL ÚSEKU VNITŘNÍCH VĚCÍ)

1) Přijetí zákona je dobrým krokem, zákon umožňuje postihnout pachatelů trestné činnosti tam, kde individuální odpovědnost je neprokazatelná. Jde o další nástroj moderního právního systému, je v souladu s moderními trendy v Evropě i ve světě a byl připravován špičkovými odborníky na trestní právo v ČR.

2) Žádné speciální přípravy jsme nepodstoupili, pečlivě jsme sledovali dlouholeté přípravy zákona a na jeho účinnost jsme připraveni.

3) Délku lhůty za optimální sice nepovažujeme, ale vzhledem k mnohaleté přípravě zákona bylo možné se na jeho účinnost dostatečně připravit.

ŠKODA AUTO (DAVID KAVAN, VEDOUcí ÚTVARU PRÁVNÍ ZÁLEŽITOSTI)

1) Tento zákon zavádí do českého právního řádu jako zcela nový prvek trestní odpovědnost právnických osob. Aplikace zákona nebude v počátcích zcela bezproblémová, v praxi lze očekávat určitou nejistotu zejména v otázce, která jednání fyzických osob budou zakládat trestní odpovědnost právnických osob.

2) Naše společnost se na nabytí účinnosti zákona připravovala obdobně jako na nabytí účinnosti jiných relevantních právních předpisů.

3) Lhůta mezi platností a účinností byla v případě zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim velmi krátká, navíc připadla na období v roce, které nelze označit za ideální pro sledování novinek ve Sbírce. S ohledem na publicitu, která byla připravovanému zákonu dlouhodobě věnována, a na rozsah zákona se však nedomnívám, že by bylo možné legisvakanci v tomto případě označit za kriticky krátkou.

TELEFÓNICA O2 CZECH REPUBLIC (JAKUB CHYTL, ČLEN PŘEDSTAVENSTVA A VÝKONNÝ ŘEDITEL PRÁVNÍHO ODDĚLENÍ)

1) Právní řád obsahuje nespočet institutů a sankcí, kterými může být právnická osoba postížena za porušení zákona. Sankce za správní delikty již nyní představují významný nástroj pro postihování právnických osob a trestní odpovědnost je tedy podle mého soudu duplicitní k již existující odpovědnosti dle jiných předpisů. Právnickou osobu nelze zbavit osobní svobody a ve vězení vést k nápravě ani poslat na obecně prospěšné práce, což jsou instituty typické pro trestní právo, které vzniklo pro trestání lidí nikoli právních institucí. Čili je zde zřejmá duplicita a překryv s jinými normami.

2) Společnost Telefónica Czech Republic má díky svému mezinárodnímu zakotvení vyvinuté vnitřní mechanismy, aby předcházela porušování zákonů. Nepředpokládám, že by 1. leden 2012 pro naši společnost dramaticky něco změnil. Nepáchali jsme trestnou činnost a nebudeme ji páchat.

3) Z velmi krátké lhůty mezi zveřejněním zákonů a jejich účinností se stává nebezpečný zlovyk. Nemůžeme se divit nízkému respektu k zákonům, když veřejnost dostane několik hodin na seznámení se s platným zákonem před jeho účinností. Věřu, málokdo má čas sledovat dopředu sněmovní tisky a porovnávat vývoj schvalovaného textu.

Jan Januš